

Nr 38.

Av herrar **Bergqvist** och **Carlström**, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande folkundervisningen i rikets nordligaste gränssorter.*

I proposition nr 17 har Kungl. Maj:t hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att Kungl. Maj:t må äga att utfärda föreskrifter rörande anordnande av undervisning i finska språkets läsning och skrivning i fortsättningsskolan inom vissa i propositionen uppräknade skoldistrikt i Norrbottens län.

Tillfälle till sådan undervisning skulle beredas inom samtliga de ifrågasvarande skoldistrikt, men deltagandet i undervisningen skulle vara frivilligt i så måtto, att det skulle bero på anmälan av vederbörande målsmän, om deras barn skulle deltaga däri. Fortsättningsskolan skulle sålunda få två linjer, nämligen en *utan* och en *med* undervisning i finska. De barn, som valde den finska linjen, finge en inskränkning av sin undervisning i skolans vanliga läroämnen, som motsvarade det antal timmar undervisningen i finska krävde.

Denna Kungl. Maj:ts hemställan utgör ett upprepande av den framställning i ärendet Kungl. Maj:t gjorde till 1932 års riksdag. Den proposition, som då förelåg, remitterades av statsutskottet för yttrande till skolstyrelserna i samtliga här ifrågasvarande skoldistrikt. När svaren inkommo på denna remiss, befanns det, att alla skolstyrelser utom två bestämt avstyrkt förslaget. Av de två, som tillstyrkte förslaget, ansåg den ena dock icke åtgärden behövligen för dess eget skoldistrikt.

På grund av de ingångna svaren från ortens skolmyndigheter beslöt statsutskottet hemställa om avslag å den kungl. propositionen, och båda kamrarna biträdde utskottets förslag.

Ett av huvudskälen varför skolstyrelserna avböjde den föreslagna finska undervisningen var, att den skulle inkräkta på den övriga så välbehövligen undervisningen för de barn, som deltog i de finska övningarna.

Den framställning, som nu föreligger, har icke i någon mån undanröjt denna mycket befogade betänklighet. Om överhuvudtaget en finsk undervisning skall beredas ungdomen i de östra gränsocknarna — något som den långt övervägande delen av ortsbefolkningen dock ej anser nödvändigt — synes det böra tagas under övervägande, huruvida icke detta kan ske utan intrång på den egentliga skolundervisningen. Man kan tänka sig andra utvägar än den nu föreslagna. På sin tid voro särskilda sakkunniga tillkallade för att avge förslag rörande folkskoleväsendet i de finsktalande delarna av Norrbottens län. Dessa sakkunniga, som avgävo sitt betänkande år 1921, föreslogo bland annat, att undervisning i finska skulle införas i fortsättningsskolorna för de elever,

som ville begagna sig därav, men att denna skulle läggas utanför den för skolan fastställda timplanen. Detta förslag blev dock icke förverkligat, sannolikt emedan det ansågs, att det skulle bli för ansträngande för barnen med denna undervisning vid sidan av den ordinarie. Men frågan torde kunna lösas på ett annat sätt, som ej behövde rubba skolundervisningen, och därjämte bleve effektivare. I de finsktalande socknarna äro sedan ett flertal år tillbaka i anslutning till folkhögskolan i Matarengi anordnade ambulerande frivilliga så kallade bygdekurser för befrämjande av ungdomens förkovran i svenska språket. Dessa kurser pläga på varje plats där de hållas pågå omkring 6 veckor. Det har visat sig, att de fått god anslutning från ungdomens sida. Nu kan ifrågasättas om icke frågan om undervisning i finska lämpligast borde ordnas på samma sätt. Liksom de svenska bygdekurserna kunde de finska anordnas som aftonskolor med 3 timmars läsning varje dag. Eleverna skulle alltså få en undervisning av 108 timmar under kursen. Detta timantal är större än det, som jämlikt 1932 års förslag förutsattes och nu synes förutsättas av Kungl. Maj:t. Enligt 1932 års förslag skulle timantalet bli högst 90 och lägst 60.

Genom anordnande av undervisningen i dylika kurser bleve det ock lättare att få lärare, som vore fullt kompetenta att undervisa i finska. Skall däremot denna undervisning ingå i fortsättningsskolornas program, blir lärarfrågan svår att lösa, enär de lärare äro relativt få, som äga denna kompetens. Tänker man sig centraliserade kurser, skulle knappast mer än två lärare behöva anställas för denna undervisning. Vardera läraren medhonne att hålla minst 5 kurser varje år. På detta sätt komme årligen minst 10 kurser att hållas. Detta vore tillräckligt för att i stort sett varje skoldistrikt årligen finge en kurs. Tillträdet till sådan kurs borde stå öppet för ungdomar exempelvis mellan 15 och 18 år. Då man ej kan beräkna, att de unga allmänt komme att begagna sig av tillfället att besöka dessa kurser, lika litet som man kan beräkna, att tillslutningen till finsk undervisning i fortsättningsskolorna bleve allmän, torde någon trängsel vid kurserna ej vara att befara.

Till de kursdeltagare, som under kursen ej kunde bo i hemmen, borde av statsmedel utgå inackorderings- och skjutsbidrag enligt de grunder, som av statskontoret 1932 föreslogs beträffande elever på den finska linjen i fortsättningsskolan.

Beträffande lärarna i de föreslagna kurserna torde dessa i lönehänseende böra jämföras med folkskollärare men med viss rese- och traktamentsersättning därutöver.

Med hänsyn till att de endast bleve ett par, torde kostnaderna för deras avlöning ej bli större än om timarvode med 2 kronor skulle utgå till lärare vid ett stort antal fortsättningsskolor. Lärarna borde givetvis, om de äro folkskollärare, få beräkna tjänstår som folkskollärare i allmänhet.

Kostnaderna för här ifrågavarande kurser synas böra bestridas ur förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i Sveriges nordligaste gränsbygder.

Vad slutligen angår lokaler för undervisningen lärer väl ej hinder möta för att dessa kurser liksom de svenska bygdekurserna finge använda skolhusen.

Med åberopande av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 17 ville medgiva, att Kungl. Maj:t må äga att utfärda föreskrifter om anordnande av kurser i huvudsaklig anslutning till vad i det föregående anförts för undervisning i finska språket inom de i nyssnämnda proposition uppräknade skoldistrikt.

Stockholm den 18 januari 1935.

O. Bergqvist.

C. Fr. Carlström.
